

tisztelet Erdélyben című írása pedig a *Tárgyi örökségünk* rovatot tölti ki.

A további hat oldal a *Jelzések, emlékek, vélemények* rovaté a következő szerzőkkel és címeikkel: Veres Péter: *A korondi Likas-kő esetleges csillagászati szerepe*; Kolumbán Antal-József: *Gondolatok a székely barisnya*

története kapcsán. Nyugati átvétel vagy szkíta eredet; Balázi Dénes: *Hogyan tovább, Homoród*. A fennmaradt oldalakat a *Székely fonó: anekdoták, tréfás történetek, históriák és Évfordulóink* töltik ki.

Balogh Béla

Evangelische Theologie

70. évf., 2–2010. ISSN 0014-3502. 161 old.

Heinrich Bedford-Strohm, a szerkesztőségi cikk írója vallás, tér és idő összefüggő közegének nevezi az *Evangelische Theologie* jelen számát. Lássuk hát, mi van mögötte valójában:

Christl M. Maier (Marburg): *Die Biographie der heiligen Stadt. Jerusalem im Wandel der alttestamentlichen Überlieferung (A szent város életrajza. Jeruzsálem az ószövetségi hagyomány vonulataiban)*. E tanulmány szerzője abból a megfigyelésből indul ki, hogy a Jeruzsálem-hagyomány vörös fonal gyanánt húzódik végig az Ószövetségben. Célkitűzésének tartja, hogy életrajzszerűen foglalják a „szent város” sorsát ábrázoló szövegekkel, amint azokat egyes prófétai iratokban, valamint JSir könyvében fellelhetjük. A metaforikus leírások különös rangra emelik a várost – az adott kor férfiközpontú szemléletének megfelelően: a város felett uralkodó király vagy fejedelem rendszerint férfi, a város metaforája pedig női (pl. a Sion leánya). E szemléletmód háttere az lehet, hogy az ókorban gyakran nőalakkal személysítik meg a népeket, városokat, országokat, sőt a természetet is. Ilyen összefüggésben a „Sion leánya” kifejezi a város védelemre szorultságát és oltalomra utaltságát, amiképpen a lányos apáknak fő feladatuk volt leányuk épségének és szüzességének megőrzése férjhezmenetelükig. Jeruzsálem életrajzát a szerző 6 fejezetben építi ki, amelyekben a következő helyzetek köré csoportosítja észre-

vételeit: a város alapítása és veszélyeztettsége, az Isten iránti hűség és hűtlenség, biztonság, felemelkedés és tönkremenés, veszedelem és reménység. Ezekhez sok szövegrészt és kortörténeti adatot tár fel. Üzenetük a régi: a szövetségi hűséget megőrző város a legbecesebb női méltóságot hordozza, hűtlenségének pedig a kiszolgáltatottság lesz büntetése. A város történetét hol a szűz, hol a feleség, hol az özvegy sorsának metaforája szemlélteti.

Max Küchler (Fribourg) *Die dritten Tempel von Jerusalem. Projekte und Realisationen im Laufe der Jahrhunderte (Harmadik templomok Jeruzsálemben. Tervek és megvalósítások az évszázadok folyamán)* című írása ugyancsak a három monoteista világvallás által szentnek kikiáltott várossal foglalkozik, pontosabban ennek templomával. Cikkében azt kutatja, milyen történeti alapja van a „harmadik templom” megnevezésnek, és hogy ez milyen kultúrtörténeti és teológiai kihívásokat jelent. A szerző helyteleníti, hogy a zsidó hagyomány a salamoni és a zorobábeli templom összefüggésében gondolkodik, holott régészeti ásatások és írásbeli feljegyzések tanúskodnak arról, hogy a Nagy Heródes általi átépítés valójában egy 3. templomépítésnek tekinthető. Ennek folytán Küchler látja, hogy Josephus az első 3. templom építését adja hírül *A zsidók történetében*. Óriási teológiai teljesítménynek nevezi, hogy az írástudók a templom elpusztulása után is (Kr. u. 70) ébren tud-

ták tartani a vallásos érdeklődést. Ez után a templom felépítése, a kultusz helyreállítása visszatérő eleme lesz a zsidó várakozásoknak, amelyek újra és újra erőre kapnak. Az arabok által elfoglalt Jeruzsálemben (638) új értelmezést nyer a zsidók vallási kincse, ti. miután Mohamed tisztelői átveszik a kezdeményezést. Mecsetet építenek a hajdani templom helyén. Rajongó zsidók azonban a mai napig „harmadik” templomról ábrándoznak (részben Ezékiel próféta látomására hivatkozva), és éppen az iszlám sziklaszentély helyén. A szerző azzal a megállapítással zárja tanulmányát, hogy ez ősi és szent helyen egyelőre csak jámbor óhaj marad a három világvallás testvéri kéznyújtása.

Malte Dominik Krüger (Münster): *Welches Bild darf in die Kirche? Ein Versuch im Anschluss an Paul Tillich, Joseph Ratzinger und Jean-Luc Marion (Milyen képek illenek a templomba?)* A szerző P. Tillich, J. Ratzinger és J. L. Marion felfogásához kapcsolódva taglal egy képzőművészeti-esztétikai élő kérdést. Egy hamburgi lutheránus gyülekezetben kirobbant botrányból indul ki, amely az 1990-es években történt. Georg Baselitz festőművész bizarr Golgota-ábrázolást ajándékozott az Anna-templomba. A festmény pedig mélyen felkavarta a hívek lelkivilágát. Hivalkodó színek, fejtetőre állt látásmód, félreérthető körtánc Jézus keresztre kerül! A felkorbácsolt kedélyek által elindított vita arra vezette a szerzőt, hogy a címben megnevezettek felfogásának ismeretében megragadja az evangélikus istentiszteleti helyet megillető képekkel szembeni kritériumot, elvárást: olyan látványt sugalljon, amely megérteti az evangélikus hit Isten-, világ- és emberszemléletét, valamint a felszabadító üzenetet a megigazulásról.

Gregor Taxacher (Köln): *Messianische Geschichte: Kairos und Chronos. Giorgio Agambens Paulus – Auslegung weiter gedacht (Messiási történet: Kairosz és Kronosz – G. Agamben Pál-magyarázatának továbbgondolá-*

sa). Amikorra a jelen ismertető elhagyja a nyomdát, már forgalomban lesz Taxacher monográfiája, az *Apokaliptikus ész*. A kölni írónak van tehát előismerete ahhoz, hogy folytassa a velencei filozófus gondolatmenetét. Rámutat arra, hogy Agamben nem keresztyén szemszögből kutatja Pál apostolt, de mégsem tekinthető divatkövető filozófusnak. Módszerében alapvetően eltér a keresztyén írásmagyarázóktól, amennyiben az apostol gondolatait a sajátjaihoz méri. Így jut el annak kifejtéséhez, hogy az apostol számára az időt a megérkezett Messiás jelenléte határozza meg. Az idő és lét összefüggését Agamben R. Bultmann és E. Levins szemléletmódjára építi fel – véli Taxacher. Fejtegetéseinek eredményeképpen Agamben tévesnek tartja az apokaliptikus váradalmakat, mert szerinte egyszerűen az idő összesűrűsödését kell rajta érteni.

A *Kritisches Forum* kiegészítő anyaga alapos könyvismertetés Matthias Dreher tollából, *Rudolf Bultmann – eine Biographie*. Az életrajz szerzője K. Hammann, a 2. kiadás helye és ideje Tübinga, 2009. Az anyag alapján a nagy tudóst roppant alázatos emberként ismerheti meg az olvasó. 1951. júl. 24-én megtartott búcsúelőadásán e vonását az 1Móz 32,10 (*keisebb vagyok minden te jótéteményednél*) és az 1Kor 4,7 segítségével (*Mi van, amit ne kaptál volna?*) világítja meg.

Balogh Béla